

V Horním Maršově jsou dva kostely, novogotický s fasádou z lícových cihel stojí u hlavní silnice a slouží svému účelu. Vznikl podle návrhu slavného českého architekta Josefa Schulze. V roce 1899 nahradil dnes méně známý, ale o třista let starší hřbitovní kostel Nanebevzetí Panny Marie. Ten je v létě schovaný za korunami mohutných lip a stojí na hřbitově plném starých, převážně německých náhrobků. Pohřebiště vzniklo stejně jako maršovská farnost právě před 440 lety. Malý dřevěný kostelík vystavěný roku 1568 nahradila v roce 1608 na svou dobu velkolepá stavba kamenného kostela v renesančním stylu italského stavitele Carola Valmadiho. Jen těžko si dovedeme představit tato místa před třicetiletou válkou, kdy v okolních lesích žili medvědi a do hor krátce před tím přišly katolické rodiny dřevařů z Tyrolska, Štýrska, Korutan a Jižních Tyrol. Jak je přijali místní evangelíci luteránského vyznání, se můžeme jen dohadovat. V celém Maršově stálo pár chalup, v Malé a Velké Úpě alpští dřevaři přeměňovali prales na louky a stavěli první roubená stavení.

Zahájení stavby kostela v roce 1603 se shoduje s příchodem evangelického faráře Zachariase Schmidta. Sotva si horalé zvykli na jeho kázání, císařská vojska 8. listopadu 1620 porazila české stavy na Bílé Hoře a v roce 1622 Maršov jako součást konfiskátu získali mocní Trčkové z Lípy. V témže roce katolíci vyhnali faráře Schmidta s nejbližšími farníky z Maršova. Farnost zůstala šest let neobsazena, pak přišel jezuitský mnich Petr Bonaventura a přizpůsobil kostel i věřící svému pojetí víry. Současné opravy nejstarší stavby v údolí Horní Úpy odhalují mnohé i z dávných časů.

Svědectví opadané omítky

Záchrana spojená s obnovou nejvýznamnější památky našeho regionu postupuje v závislosti na financování pomaleji, než jsme čekali. Na začátku zajistila Hradní společnost Aichelburg kvalitní projekt obnovy kostela vypracovaný Mikulášem Hulcem a Danielem Špičkou, respektovanými architekty zaměřenými na historické památky. K projektu památkáři vydali své závazné stanovisko a stavební úřad povolil stavební práce. V roce 2003 byl hřbitovní kostel jako třetí památka na Trutnovsku zařazený do prestižního Programu záchrany architektonického dědictví ČR. Na obnovu pravidelně přispívá i Královéhradecký kraj. V únoru 2006 přešel kostel do majetku obce Horní Maršov. Přesto práce postupují pomalým, řekněme asi patnáctiletým tempem. V příštím roce restaurátoři dokončí venkovní fasády, potom začnou s obnovou interiéru. Restaurování omítek předcházela nezbytná oprava krovu, položení nového štípaného šindele na všechny části střechy, odvodnění a odvětrání celé stavby, statické zajištění klenby, postupné restaurování oken, dveří a instalace nezbytných mříží.

Průzkum a restaurátorské práce provádí absolventi restaurátorské školy v Litomyšli, především Magda Pichová

a Miro Bodanský. Dokumentují všechny zachované části omítek a zdiva, které umožnily vytvořit obraz původní podoby kostela a vyjasnily stavební historii památky. K rozluštění původního členění fasády jim pomohly zbytky rytých kreseb často zarostlé lišejníky. Rozbory optickou mikroskopií odhalily původní dvoubarevné řešení fasády. Důležité fragmenty venkovní fasády restaurátoři našli v létě 2005 na západní straně věže. V uvolněné mladší omítce se dochoval negativní obtisk křesťanského symbolu IHS a na téměř odpadlé části zachránili sotva znatelnou rytou kresbu letopočtu 1690. Další překvapení je čekalo v horní části věže. Objevili zazděná okna, jiný druh zdiva a omítky nejvyššího patra prokázal nástavbu věže o celé podlaží a posunutí zvonice do vyšších míst. Při diskuzi nás napadlo, že zvýšení věže v roce 1690 a úprava fasády původně strohého evangelického kostela byly součástí barokního vzestupu sakrálního stavitelství, což vyplývalo z posilování vlivu katolické církve. Tehdy se do kostela nejspíš dostal i nádherný barokní oltář, tedy prvek chybějící v protestantských chrámech. Zatímco ostatní podkrkonošské Valmadiho renesanční kostely zdobí lunetové římsy, v Maršově zcela chybějí. Avšak při obnově severní strany loď v červenci 2007 našel při čištění omítky Miro Bodanský zřetelné stopy po odstraněných lunetách. Jestli zmizely při přestavbě na konci 17. století nebo po požárech v roce 1740 či 1868 zatím nevíme. Na další nálezy se těšíme v interiéru. Již první průzkum objevil v oratoři nápis červenou hlinkou s jasným letopočtem 1605. Pod klenbou jižní empory vlevo od hlavního vchodu restaurátoři našli původní výzdobu překrytou vrstvami následných výmalb. Po oškrábání mladších omítek vystoupil zatím jen kousek zřetelné renesanční fresky se symboly ukřižování Ježíše Krista, tedy sloupem, kohoutem, žebrákem a hřeby. Restaurování vnitřních omítek jistě odkryje další kapitoly z dějin maršovského kostela.

Oltář s Pannou Marií uprostřed je skvělým barokním dílem nejspíš některé profesionální slezské dílny z konce 17. století. Jedenáct soch z lipového dřeva je od roku 1991 uloženo v depozitáři a letos Ministerstvo kultury skvostnou památku konečně po našem mnohaletém úsilí zařadilo do Programu restaurování movitých kulturních památek. Akademický sochař Dan Talavera zahájil se spolupracovníky restaurování figurální výzdoby. Po dokončení opravy interiéru kostela dojde i na obnovu mohutné, zlatem zdobené architektury oltáře v podobě stromu. Úplné zrestaurování oltáře během několika příštích let bude doslova zlatou tečkou za záchranou Valmadiho renesančního kostela v Horním Maršově.

Oživlá památka

Oprava kostela Maršov neuspokojuje, chce své nejcennější památce vdechnout nový život. Bohoslužby se tu přestaly konat už v roce 1950, během čtyřiceti let socialismu chrám

zůstal uzavřený. Ještě před zahájením soustavných oprav si partneři projektu z Hradní společnosti Aichelburg, Ekologického střediska SEVER a obce Horní Maršov předsevzali neskromné cíle. Kromě záchrany výjimečné stavby obnovili církevní a občanské obřady, pořádají tu kulturní programy a po dokončení z celého areálu s barokní farou, hrobkou Aichelburgů, barokní sochou Jana Nepomuckého, čtyřsetletou lípou a především renesančním kostelem vytvoří zajímavý turistický cíl pro hosty východních Krkonoš. Snad se povede zorganizovat letní prohlídky s doprovodem jazykově zdatného průvodce. Přestože zbývá ještě mnoho práce, areál již ožil. V kostele proběhly první svatby, evangelické, občanské i jedna židovská. Nejvíce se starý chrám zaplnil vloni v létě při svatbě místního tesaře Františka Kučery, který se podílel na obnově krovu a šindelové krytiny. Několikrát do roka tu zní vážná hudba. Velmi autentický byl koncert postní hudby z období vrcholné renesance v podání souboru Collegium 419 v březnu 2006. Tehdy ve starém kostele pravděpodobně poprvé při vystoupení sopranistky Ireny Pelantové zaznělo čisté vysoké C. Vít Mišoň se sestrou Anežkou, Šárkou Rotterovou a Lenkou Jiranovou nám připravili úžasnou 1. adventní neděli v mrazivém

prosinci 2006. Vybrané skladby jedenácti italských autorů sestavené do Mariánské úcty z doby raného baroka odpovídaly době vzniku našeho kostela. Lepší podmínky pro komorní hudbu využívají pro koncerty Krakonošovy hudební zahrady vždy poslední červencovou neděli účastníci mezinárodní operní dílny v Karpaczi. Jako v Rudolfinu, které navrhl nám již známý architekt Josef Schulz, jsme si připadali při koncertu nazvaném podle úvodní skladby Adama V. Michny z Otradovic Nebeští kavalérové v provedené sopranistky Christiny Kluge a tenoristy Jaroslava Mrázka za doprovodu violoncella a cembala v červnu 2007. Alternativní i vážná hudba s virtuózními výkony sólistů na různé nástroje zaznívá pravidelně při tradičním festivalu DOTEKY pořádaném ekologickým střediskem SEVER při letním slunovratu.

V kostele vystoupili třeba Dáša Andrtová - Voňková, Oldřich Janota, Vlastislav Matoušek s dcerou, Irena a Vojtěch Havlovi, pravidelně zaznívá songová bohoslužba evangelického faráře Tomáše Molnára, rád připomenu nezapomenutelné vystoupení předního českého výtvarníka a divadelníka Petra Nikla v roce 2003.